

da sploh obravnavati dosti bolj problem-sko. — V poglavje o stari grški književnosti bi vendarle kazalo uvrstiti tudi Antigono, morda celo namesto Kralja Ojdipa, iz raznih razlogov. Iz rimske lirike bi sodilo v knjigo tudi še kaj. — Odlomek iz Božanske komedije (XXVI. spev) je sicer idejno zanimiv, a je preobložen s pojmi, ki terjajo pojasnil, in kazalo bi ga nadomestiti s kakšnim slikovitejšim. — V poglavju Slovenci in južni Slovani v srednjem veku je skoraj sama zgodovina. Kot da avtorica ne ve, kako in kaj, ob pomanjkanju pravega leposlovja. Na vsak način se da to snov prikazati dosti bolj problem-sko. — V poglavju Barok in klasicizem bo vsekakor treba še enkrat premisliti trditve, da je klasicizem le francoska varianta baroka. Dobo bi se sploh dalo z navedenim gradivom predstaviti bolj dosledno, historično, materialistično. Dogajanje bi tako postalo razvidnejše.

— Glede na razpravljanje v naslednjem poglavju pa bi kazalo k naslovu »Razsvetljenstvo« dodati še »in predromantika«, kar tudi sicer najbolj ustreza izprepletene-mu miselnemu in leposlovnemu dogajanju v 2. polovici 18. stoletja.

Vsaj nekoliko je vprašljivo tudi razvrščanje poglavij. Ali ne sodi poglavje o renesansi v Evropi pred reformacijo, iz mnogih razlogov? Čeprav gre za dve struji v bistvu istega družbeno-zgodovinskega gibanja! Informacijo o baroku v Evropi pa bi bilo treba priključiti k uvodu v slovensko protireformacijo. In klasicizem obravnavati posebej, pred razsvetljenstvom.

Zapisal bi lahko še to in ono, vendar vse skupaj ne bi bistveno zmanjševalo vrednosti knjige. Zato bom kar zaključil.

Obravnavana knjiga je po moji vednosti prvi pravi učbenik za pouk o književnosti na slovenskih srednjih šolah po vojni. Z vidika pretežno kronološko sestavljenih učnih načrtov za učni predmet, ki mu pravimo slovenski jezik s književnostjo, pomeni lep dosežek, ki se je očitno lahko oblikoval le skozi dolgoletno pa prizadevno delo v razredu. V njem je logika učno-vzgojnega predmeta, ki mora na vsak način računati z možnostjo realizacije v praksi, in to je treba posebej poudariti (!), nad logiko literarne zgodovine, ki se ji navadno zdi vse strašno pomembno in za-ovoljo tega učne načrte obremenjuje z mo-gočim in nemogočim. — Samo še nekaj korakov dlje od tod je treba storiti, k še bolj problemski obravnavi in k doslednejši marksistični razlagi pojavov in procesov, pa bomo — seveda znotraj takega koncepta — prav blizu učbeniku, ki ga že dolgo, predolgo pričakujemo. Knjigo, ki se jo da didaktično izčrpati v kakih 60-ih uč-nih urah, velja vsaj kot koncept priporo-čiti vsem slavistom na srednjih šolah. Av-torico pa kaže prositi, da prav kmalu dá na svetlo še Slovenščino II, III in IV. Slo-venščina I je lep obet.

P. s. Nikjer nisem našel zapisa, da je knji-go kot učbenik potrdil Republiški sekreta-riat za prosveto in kulturo. Zelo rad bi zvedel, kako to? Svoj imprimatur je dal že k marsičemu manj ustreznemu.

Silvo Fatur
Gimnazija v Postojni

ROŽICE IN ZVERINICE IZ REZIJE

Gre za knjigi:

Rožice iz Rezijske. Nabral in presadil Milko Matičetov. S podobami povezal Miha Maleš. Izdali založba LIPA, Založništvo tržaškega tiska, ISN pri SAZU, Koper—Trst—Ljubljana 1972.

Zverinice iz Rezijske. Ujel in udomačil Milko Matičetov. S podobami približala Ančka Gošnik-Godec. MK, Založništvo tržaškega tiska, ISN pri SAZU, Ljubljana—Trst 1973.

Pred dobrimi sto leti je prišel v Rezijsko J. B. de Courtenay, ki je odkril in kmalu predstavil znanstvenemu slavističnemu svetu njeno posebno narečje, v katerem

se do danes ohranja bogato ustno slovstvo. Temu se že več kot desetletja intenzivno in zavzeto posveča M. Matičetov, ki se je z zbirko liričnih pesmi in zbirko živalskih pravljic hotel delovno oddolžiti svojemu cenjenemu predhodniku, nam pa približati bogato slovstveno ustvarjalnost Rezijske. Zbirki prinašata le drobce bogatega gradiva, ki še čaka znanstvene obdelave in objave.

V obeh rezijansko pisanih nagovorih Rezijske se ne kaže le avtorjeva globoka navezanost na ustvarjalce in ohranjevalce ustnega slovstva, ampak tudi vzpodbuda zanje in dokaz, da je mogoče njihov jezik

tudi pisati, kar so nekdanj poskušali že sami.

V predgovoru v prvo zbirko avtor nato razlaga značilnosti rezijanske lirike. Rožica je Rezijanom metafora za izbranca srca: fanta, dekle ali kogar koli, ki je pevcu zares drag. Pri tem se ta prav nič ne ozira na slovnični spol besede, ki je seveda tudi pri njih ženskega spola. Razmerje med metrično shemo, ki je najpogostejše štirostopni jamb, in besediščem si lajšajo tudi z raznimi pripomočki za poljubno krajšanje ali daljšanje verzov. Tako prvo osebo (»ja«/»jes«) po potrebi nadomestijo s pomensko enakovredno formulo moja glava (»glawa ma«), puščajo si prosto pot pri rabi slovničnega števila, uporabljajo različne tipe ponavljanja itd. Avtor si zastavlja vprašanje, zakaj v teh pesmih tako močno prevladuje prav ta mera in kako je do tega prišlo. Medtem ko zunanjih rim ne poznajo, notranje rime niso tako redke. Interpretira nekaj pesmi, ki so vse pesmi v prvotnem pomenu besede (se pojejo!) in navaja zanje vzporednice v slovenski literaturi (Kette) pa tudi asociacije na svetovno (irske srednjeveške pesmi, kitajska lirika, japonska haiku).

Zbirka je urejena tematsko. Vanjo nas uvedejo pesmi, ki kažejo vesel in hudo-mno rezijanski temperament, njihovo veliko povezanost s petjem, citiro (goslimi). Naslednje kitice prikazujejo njihov odnos do narave. Predmet njihovega opevanja so gore, steze, bukovi listi, meseca maj in junij, domača vas, voda, breg, kosa (mújica), cvetje. Sledijo motivi vojaš-tine in zdomarstva, v katerih večinoma Re-zijanke izražajo svojo osamelost in skrb zanje, ki hodijo po svetu. Najbolj razvejan je motiv ljubezni: pričakovanje, zbliževanje, krhanje prvih ljubezenskih vtisov ali muhavost izbranca. Naslednji cikelus se spet približuje socialni motiviki, ko se lju-bezen trga tudi zaradi revščine in nato se grenko občutje širi na vsa področja ter odkriva senčen pogled na življenje. Ven-dar se zbirka konča z optimističnim fina-lom, ki mu odločilno pomaga pesem: Naj ljubi gre mi, kamor če — (. /zapela bom, zaukala, / da mora stresti vse dolé, /... / Pa naj me čuje ali ne, / vseeno jaz zapela bom, / in ko bo konec pesmice, / zaukam in zapojem spet!)

Sledijo opombe o kraju in času zapisa, pevcih in razlage nekaterih pojmov ter povzetek v italijanščini.

Živalske pravljice v *Zverinicah* uvaja Predgovor, v katerem avtor opredeljuje svoj odnos do zapisovanja ustnega slovstva v preteklosti.

Ta zbirka živalskih pravljic je prva, ki prinaša ustno slovstvo v nepotvorjeni obliki tudi širši javnosti, kolikor se ta ni zadržala v prenašanju v knjižno slovenščino, ki je nujno za tak namen. Vendar je precejšnja razlika, če kljub morebitnim posegom (ki jih je vedno moč preveriti!) strokovnjak pri prenosu v medij pisave skuša ohraniti pripovedi obliko, ki ji jo je dal pripovedovalec, ali pa se ohrani le fabula.

M. Matičetov zavrača J. B. de Courtena-yevo mnenje, da so rezijanske pravljice izposojene pri drugih narodih in prevzete iz knjig. Pri podrobnejši raziskavi tega vprašanja pri živalskih pravljicah prihaja do sklepa, da nanje ni vplival, vsaj nepo-sredno ne, npr. germanski Tierepos, če-prav je pri nekaterih snov znana že iz srednjega veka. Zato poudarja, da rezijan-ske živalske pravljice niso izposojene v navadnem pomenu besede, seveda se pa dajo ugotoviti pri njih kot pri pravljicah sploh, širše mednarodne povezave.

Po nekaj primerih, ki zanimajo predvsem komparativno folkloristiko, opozarja na značilnosti teh pravljic. Zasidranost v do-ločeno pokrajino izpričuje njihova bogata toponimika (v eni pravljici je mogoče naj-ti do dvajset toponimov). Da v njih odse-va življenje in mišljenje Rezijske in njenih prebivalcev, kaže polno lastnosti v glav-nem gozdnih živali — zverinic. Človeške-mu svetu se približujejo npr. tako, da iz-ražajo spoštovanje za vikanjem, ogovarja-njem boter, botra (gótar, gótrica...), po-govarjajo se v jeziku, ki najbolj ustreza trenutni situaciji (rezijansko, furlansko, nemško, ločijo posamezne govore rezijan-skega narečja). Zanje so značilne pomanj-ševalne oblike tako za drobne kot večje živali (polž — rúgac, zajec — zec, lisica — lesyčisa, volk — wúkec, wúkilec), in po-sebna živalska govorica, ki jo označujejo s tem, da posameznim besedam dodajajo šumnike na začetku ali z njimi zamenju-jejo sičnike na začetku ali sredi besede. Tudi s posebnimi klici hočejo vzbuditi vtis nevsakdanje človeške govorice. Vse to avtor pripisuje prizadevanjem po počlove-čenju (antropomorfizaciji), ki so odraz še nedavne tesne povezanosti Rezijanov z na-

ravo, ko so jo občutili (po avtorju) kot »sklenjen krog, povezano enoto«. Z aluzijo na Lukácsa pa bi mogli torej govoriti o enovitem, epskem svetu.

Pri izbiri teh pravljic se je avtor od več mogočih kriterijev odločil za estetskega. Po njegovih besedah so mu bili merilo lepa oblika, živahen stil, ubranost med obliko in vsebino. Variante posameznega motiva ne dajo le pregleda nad njegovo pogostnostjo in priljubljenostjo, ampak tudi možnost, da ugotovljamo moč in spretnost posameznih pripovedovalcev.

Nazadnje so označeni še avtorji posameznih pravljic, ki niso namenjene le otrokom, in razmerje med temi pravljicami in

basnimi. Sledi seznam petintrideset avtorjev pravljic in druge potrebne opombe ter uvrstitev v mednarodna kazala tipov pravljic in povzetek v italijanščini.

Avtorjevi prevodi poezije v knjižno slovenščino so enakovredni izvirnim besedilom in so za njeno estetsko uživanje nepoznavalcem rezijanščine nujni, prav tako ne taji svoje leposlovne nadarjenosti, ki se kaže že v uvodih, pri prevodih pravljic, je pa vprašanje, če morejo enakopravno rabiti za znanstveno obdelavo, npr. metafore v tej poeziji, morfologiji pravljic in tudi dialektalne sintakse.

Marija Stanonik
SAZU v Ljubljani

RUSSKI JAZYK V ŠKOLE

Ruskyj jazyk v škole je dvomesečna metodična revija, ki jo izdaja ministrstvo za prosveto RSFSR in jo ureja znani jezikoslovec prof. N. M. Šanski. Revija ima že bogato tradicijo, letos bo praznovala šestdesetletnico. Oglejmo si, kaj je nudila svojim bralcem v letu 1973.

Revija je v prvi vrsti namenjena učiteljem, ki v ruskih šolah poučujejo materinščino. Skušaj jim pomagati pri uspešnejšem posredovanju učne snovi, in to na dveh ravneh: praktično in teoretično. Praksi so posvečeni številni članki in prispevki, ki podrobno in natančno obravnavajo posamezne teme tako, da jih lahko učitelj neposredno lahko vključi v vsakdanji pouk. Tako pišejo o govornih vajah, prostih spisih, besednem redu ali natančno obdelajo učno uro s temo stavčni členi v VII. razredu, glagol v V. razredu in podobno. Istemu, praktičnemu namenu služijo tudi podrobni vzorni učni načrti za nekatere razrede ter skrbno pripravljeno gradivo za preverjanje znanja. O vseh teh problemih pa govori revija tudi teoretično. Tako veliko razpravlja o jezikovnih napakah in njihovi klasifikaciji, o govornih vajah, o aktivizaciji dijakov, o individualizaciji pouka in o ocenjevanju. Še posebno so zanimivi prispevki, iz katerih je moči ugotoviti, kako so se oblikovale nove norme za ocenjevanje. Najprej so izdelali projekt in ga poslali številnim šolam v poizkus. Nato so ob rezultatih sprožili v reviji diskusijo, katere se je udeležila vrsta strokovnjakov

in praktikov. Na osnovi te diskusije so izdelali dokončno besedilo in ga z obširnimi razlagami natisnili v reviji. Nekaj člankov je posvečeno tudi zunajšolskim oblikam dela z dijaki, predvsem različnim tekmovanjem v znanju jezika.

Ker pa mora učitelj poleg metodike poznati dobro tudi snov, ki jo poučuje, je doberšen del revije posvečen tudi samemu jezikoslovju. Tako nudi revija vrsto novih dognanj s področja leksikologije (sinonimi, antonimi, amoforizmi, frazemi), oblikoslovja (zaimki, pridevniki, medmeti) in skladnje (povedek, podredje). Posebno pozornost posveča revija etimologiji in semantiki. Naj opozorim samo na Etimološke etude J. V. Otkupščikova, v katerih skuša dati nove razlage nastanka vrste besed (korito, baker, ploščad, gnev in druge). V redni rubriki »Iz sveta besed« pa vrsta avtorjev obravnava usodo imen za nekatera glasbila, rastline ter mnogih izrazov iz umetnosti in športa.

Tesnejši povezavi med poukom jezika in literature (v Sovjetski zvezi sta to dva ločena predmeta) je posvečena rubrika »Jezik umetniškega dela«, v kateri obravnava dela velikih pisateljev (Brjusov, Krilov, Majakovski, Tjutčev) skozi prizmo jezikoslovja.

Stikom med šolo in visokim šolstvom služi rubrika »Ruski jezik na visokih šolah«, v kateri med drugim razpravljajo o metodah